

Poselství Svatého otce Františka
k 55. světovému dni sdělovacích prostředků

16. května 2021

„Pojď a podívej se!“ (Jan 1,46)

Setkávat se s lidmi tam, kde jsou a jací jsou, jako základ komunikace

Milé sestry, milí bratři,

v prvních strhujících setkáních se Ježíš k učedníkům obrací se slovy „pojdte a uvidíte“. Tato slova jsou metodou každé autentické lidské komunikace. Abychom mohli předávat pravdu o životě jako příběhu (srov. Poselství k 54. světovému dni sdělovacích prostředků, 24. leden 2020), musíme se zbavit své pohodlnosti vedoucí k domnění, že už vše víme. Musíme vyjít ven, jít se podívat, být s lidmi a naslouchat jim. Je třeba zaznamenat atmosféru události, která nás pokaždé v některém svém aspektu překvapí. Blahoslavený Manuel Lozano Garrido¹ radil svým kolegům novinářům: „Otevři oči a pohlédni na vše, s čím se setkáš, s úžasem. Dopřej svým dlaním naplnit se svěžestí mízy, aby až budou druzí číst tvá slova, mohli se vlastníma rukama dotknout pulzujícího zázraku života.“ V letošním poselství bych se proto rád věnoval pozvání „pojd' a podívej se“. Je inspirací pro každou komunikaci, která touží po transparentnosti a ryzosti, ať už jde o redakci časopisu či webové stránky, o běžné kázání církve nebo o politickou a společenskou komunikaci. „Pojd' a podívej se“ je metoda, kterou, počínaje prvními setkáními na břehu řeky Jordánu a později u Galilejského jezera, byla předávána křesťanská víra.

„Prošoupat si“ podrážky

Zaměřme se na důležité téma předávání informací. Bedlivé hlasy už dlouho upozorňují na nebezpečí sériovosti v žurnalistice, kdy novinové články jsou jako „přes kopírák“, stejně tak televizní, rozhlasové vysílání či webové stránky mají téměř stejný obsah. Investigace a reportáže ztrácejí na kvalitě a dostávají méně prostoru, na rozdíl od prefabrikovaných, autoreferenčních informací „od stolu“, které stále méně dokážou zachytit pravdivost událostí a konkrétní život lidí. Nedokážou už zmapovat nejzávažnější sociální jevy ani onu pozitivní energii, která proudí v základech společnosti. Krize žurnalistiky přináší hrozbu, že informace budou vytvářeny v redakci u počítače, u terminálů tiskových agentur, na sociálních sítích, že nikdo nevyjde do ulic, aby si „prošoupal podrážky“, nesetká se s lidmi, aby hledal příběhy nebo si určité události ověřil na vlastní oči. Pokud nebudeme ochotni k setkáním tváří v tvář, zůstaneme pouze vnějšími pozorovateli, a to i navzdory tomu, že nové technologie mají schopnost nám skutečnost přiblížit a zdánlivě nám umožňují do událostí proniknout. Jakýkoli nástroj je užitečný a hodnotný pouze tehdy, vede-li k tomu, abychom se šli podívat na události,

¹ Španělský novinář, narodil se v roce 1920 a zemřel v roce 1971. V roce 2010 byl blahorečen.

o kterých by se jinak nevědělo, uveřejnili takové poznatky, o kterých by se nikdo nedověděl, a abychom umožnili setkání, ke kterým by jinak nedošlo.

Zpravodajské detaily v evangeliu

Prvním učedníkům, kteří se po křtu v řece Jordánu chtěli s Ježíšem seznámit, odpovídá: „Pojďte a uvidíte“ (Jan 1,39). Zve je, aby s ním navázali vztah. Když Jan ve velmi vysokém věku, po více než půl století sepisuje své evangelium, připomíná některé „zpravodajské“ detaily, které poukazují na skutečnost, že Jan byl přítomen na daném místě. Popisují, jaký dopad měl ten který zážitek na jeho život: „bylo kolem čtyř hodin odpoledne“ (srov. verš 39). Dále vypráví: Den poté vyprávěl Filip Natanaelovi o svém setkání s Mesiášem. Jeho přítel je skeptický: „Může z Nazareta vzejít něco dobrého?“ Filip odpověděl: „Pojď a podívej se!“ (srov. verše 45–46). Natanael šel a viděl. Od té chvíle se jeho život změnil. Takto začíná křesťanská víra a takto se šíří, jako bezprostřední poznání, vycházející ze zkušenosti, nikoli z doslechu. Poté, co se Ježíš zastavil u nich ve vesnici, řekli tamní lidé Samaritánce: „Věříme už nejen proto, žes nám to pověděla, vždyť sami jsme ho slyšeli“ (srov. Jan 4,39–42). „Pojď a podívej se“ je nejjednodušší metoda, jak se se skutečností seznámit. Je to nejpoctivější ověření každého sdělení. Abychom někoho poznali, je třeba se s ním setkat, tomu, kdo je vedle mne, umožnit, aby předal své svědectví.

Dík mnoha odvážným novinářům

Novinářská práce, která referuje o skutečných případech, požaduje i schopnost vydat se tam, kam se nikdo nevydal. Vyžaduje, abychom se vypravili do daných míst, abychom byli otevření, zvědaví, nadšení, toužili vidět, přemístit se. Je třeba vyslovit poděkování mnoha odvážným a vytrvalým profesionálům – novinářům, kameramanům, střihačům, režisérům, kteří pracují často za značných rizik. Díky nim dnes například víme o náročných podmínkách pronásledovaných menšin v různých částech světa, díky nim byla odhalena svévole a nespravedlivý přístup k chudým, k přírodě. Umožnili nám dovědět se o mnoha zapomenutých válkách. Pokud by tyto hlasy utichly, znamenalo by to nejen ztrátu informovanosti, ale ztrátu pro celou společnost a pro demokracii, sama naše lidskost by byla ochuzena.

Různé situace na této planetě se obracejí na svět sdělovacích prostředků, zvláště teď v době pandemie, a volají: „Pojďte a uvidíte!“ Hrozí nám, že o pandemii a dalších krizových situacích se bude hovořit jen optikou bohatší části světa, že se bude „měřit dvojím metrem“. Vezměme si třeba otázku vakcíny, lékařské péče jako takové, kdy hrozí vyloučení nejchudších obyvatel. Kdo nám popíše situaci lidí z nejchudších částí Asie, Latinské Ameriky nebo Afriky, kteří čekají na léčbu? Sociální a ekonomické rozdíly ovlivňují i pořadí při očkování proti covidu. Chudí jsou vždy na posledním místě. Principiálně všeobecně deklarované právo na zdraví postrádá v praxi své uplatnění. I ve světě těch, kteří měli více štěstí, se skrývá sociální drama rodin rychle se propadajících do chudoby. Bytostně se nás dotýká pohled na lidi, kteří přemohli svůj ostych a stojí ve frontě před charitou, aby si vyzvedli příděl potravin. Pozornost médií příliš nepřitahují.

Šance a nástrahy webu

Internet v podobě různých sociálních sítí může ve velké míře umožnit vyprávění a sdílení: mnohým se více otevrou oči na okolní svět, nepřetržitě tu kolují fotografie a různá svědectví. Digitální technologie nám poskytuje bezprostřední a okamžitou informovanost, což je často velice užitečné. Například o různých alarmujících situacích se lidé často dovídají především z webu. Je to úžasný nástroj, který činí zodpovědnými všechny uživatele a odběratele. Každý z nás se tak může stát svědkem událostí, kterou by jinak tradiční média přešla. Můžeme přispět i jako občané a poukázat na některé příběhy, i ty pozitivní. Sociální sítě nám umožňují vyprávět o tom, co vidíme, co se odehrává před našima očima, můžeme sdílet události, jichž jsme byli svědky.

Současně si však všichni uvědomujeme i nástrahy sociální komunikace, kterou si nemůžeme ověřit. Dávno víme, že zprávy, a dokonce fotografie jsou z mnoha důvodů snadno manipulovatelné. Důvodem je mnohdy obyčejný narcismus. Tato vědomá kritika nemá vést k demonizaci zmíněných nástrojů, nýbrž k větší schopnosti rozlišování a k vyzrálejšímu smyslu pro zodpovědnost, ať už zprávy šíříme nebo je čteme. Každý z nás jsme zodpovědní za svá sdělení, za informace, které podáváme, za společnou kontrolu falešných zpráv, které lze odhalit. Všichni jsme povoláni vydávat svědectví pravdě: jít, vidět, sdílet.

Fyzické setkání s člověkem je nenahraditelné

Fyzické setkání s člověkem nemůže být v rámci komunikace ničím nahrazeno. Některé věci se lze naučit pouze tehdy, pokud je prožijeme. Sdělení neprobíhá totiž jen pomocí slov, nýbrž pohledem, tónem hlasu, gesty. Ti, kdo se setkali s Ježíšem, jím byli silně přitahováni pro pravdivost jeho hlásání. Dopad jeho slov byl neoddělitelně spojen s jeho pohledem, s jeho postoji, a dokonce i s jeho mlčením. Učedníci jeho slovům nejen naslouchali, nýbrž se na ně i dívali. Vždyť v něm, který je nazýván vtělené Slovo (Logos), se slovo stalo tváří. Neviditelný Bůh se ukázal, bylo možné ho slyšet, dotknout se ho, jak to popisuje přímo svatý Jan (srov. 1 Jan 1,1–3): Slovo je účinné pouze tehdy, když ho „vidíme“, když nás vtáhne do zkušenosti, do dialogu. Slova „pojď a podívej se“ jsou proto zásadní.

Jaký nadbytek prázdných frází v dnešní době vyplňuje každou oblast veřejného života, ať už sféru obchodní nebo politickou! „Namluví se nekonečně mnoho ničeho; (...) Jeho rozumné nápady jsou jako dvě zrna pšeničná ukrytá ve dvou měřicích plev; hledáte celý den, než je najdete, a když je máte, nestála za hledání.“² Ostrá slova anglického dramatika platí i pro nás, křesťanské novináře. Radostná zvěst evangelia se ve světě rozšířila díky setkáním lidí tváří v tvář, od srdce k srdci. Jsou to lidé, muži a ženy, kteří odpověděli na pozvání: „Pojď a podívej se“ a byli osloveni intenzitou lidskosti vyzařující z pohledu, ze slov, z gest těch, kdo svědčili o Ježíši Kristu. Všechny nástroje jsou důležité. Velký komunikátor, sv. Pavel z Tarsu, by určitě dnes používal elektronickou poštu, sociální sítě. Byla to však jeho víra, naděje a křesťanská

² Shakespeare, William. *Kupec benátský*: drama v pěti jednáních. Jednání první, scéna 1. Přel. Josef Václav Sládek. Praha: Otto, 1899.

láska, která zapůsobila na jeho současníky, když ho slyšeli kázat a měli to štěstí prožít s ním čas, vidět ho na shromáždění nebo při osobním rozhovoru. Na místech, kde působil, si ověřili, jak opravdové a pro život přínosné je zvěstování spásy, jejímž byl z Boží milosti nositelem. Do míst, kde nebylo možné se s tímto Božím spolupracovníkem setkat osobně, posílal své učedníky, kteří svědčili o jeho životě s Kristem (srov. 1 Kor 4,17).

„V našich rukou jsou knihy, v našich očích fakta,“ říká sv. Augustin³ a zve nás, abychom si přísliby Písma svatého ověřili v praxi. Evangelium tak dnes znovu ožívá pokaždé, když se setkáme s ryzím svědectvím lidí, jejichž život byl proměněn setkáním s Ježíšem. Po více než dva tisíce let vypráví celá řada setkání o fascinujícím křesťanském dobrodružství. Výzvou pro nás je, abychom předávali informace o setkání s lidmi z míst, kde se nacházejí.

*Pane, nauč nás vyjít ze svého já,
vydat se cestou hledání pravdy.
Nauč nás jít a vidět,
nauč nás naslouchat,
neživit předsudky,
nedělat rychlé závěry.
Nauč nás jít tam, kam nikdo nechce jít,
vyhradit si čas, abychom pochopili,
abychom se zaměřili na to, co je podstatné,
nenechali se rozptylovat nadbytečným,
abychom rozlišovali klamné zdání od pravdy.
Dej nám milost rozpoznávat tvé příbytky ve světě
a poctivě vyprávět o tom, co jsme viděli.*

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 23. ledna 2021, v den vigilie památky sv. Františka Saleského

FRANTIŠEK

³ Srov. *Sermones* 360/B, 20.